

Bibeltolkning och vetenskap på otrons villkor¹

av Seth Erlandsson

I. Bibelns gudstro och verklighetssyn

För bibeltolkare som verkligen vill förstå *vad bibeltexterna säger* borde det vara självklart att inte bortse från den gudstro och historiesyn som Bibeln ger uttryck åt och påstår vara sanningen. Det är ju inte vad otroende människor tror som ska läggas till grund för tolkningen. När bibeltexterna talar om Guds ingripande i vår verklighet som *verkliga, historiska händelser inför ögonen på en rad människor*, får inte ögonvittnenas vittnesbörd automatiskt betraktas som osanna, eftersom det som sägs ha ägt rum *inte kan ske enligt en ateistisk vetenskapssyn*.

Tron att Gud är en levande verklighet, hela världens skapare och historiens herre, är den självklara övertygelsen bakom varje bibeltext. Bortser man från detta vid tolkningen av bibeltexten och försöker tolka dess uppgifter om vad som har ägt rum eller ska äga rum oberoende av om Gud finns eller inte, blir tolkningen med nödvändighet en omtolkning av vad som enligt Bibeln är fakta.

Betecknande för Bibelns berättelser om Gud och hans gärningar är att dessa är historiskt förankrade. De kan inte avfärdas som naiva myter eller fromma spekulationer. Slutsatsen av de många bibliska vittnesbörden om Gud är att han till skillnad från människogjorda gudar är en levande verklighet, utan vilken världen inte skulle existera, inte heller någon levande varelse. *"I honom är det vi lever, rör oss och är till"*, betonar Paulus i Aten i polemik mot greker som byggt tempel åt avgudar (Apg. 17:28). *"Gud är den som har skapat världen och allt som är i den. Han som är Herre över himmel och jord bor inte i tempel som är gjorda av människo-*

¹ På otrons villkor: Vetenskap som är beroende av förutsättningen att Bibelns gudstro och verklighetssyn är falsk. Se S. Erlandsson, *Förutsättningslös bibelforskning?* (Bibel och Vetenskap nr 4, 1972), angående den historisk-kritiska metodens förutsättningar.

händer” (Apg. 17:24). Den dominerande vetenskapssynens grundförutsättning att mänsklighetens historia är helt oberoende av Skaparen är en tro som är helt oförenlig med Bibeln och som omöjliggör en rätt tolkning av bibeltexternas budskap.

Även utan Bibeln - bara genom att studera skapelsen - borde människor inse vilken mäktig skapare, konstruktör och byggmästare Gud är. *Gud har uppenbarat ”sin eviga makt och gudomliga natur genom de verk som han har skapat”*, betonar Paulus (Rom. 1:20). Hela universum och varje enskild del i skapelsen är en så häpnadsväckande och genial konstruktion och varje livsform en så förunderlig skapelse att den som förnekar Skaparens existens och storhet är en dåre enligt Bibeln: *”Dåren säger i sitt hjärta: Det finns ingen Gud”* (Ps. 53:2).

Förnekelsen av Gud som en levande verklighet går hand i hand med en förnekelse av otrons katastrofala roll i mänsklighetens historia. *Ateismen är en förblindande makt*, hävdar Bibeln. Genom att förneka Skaparen och handla i strid med hans vilja har människan *”förblindats av sina falska föreställningar”* (Rom. 1:21). Människans historia med ständig revolt mot den ende sanne Guden och hans goda vilja vittnar om syndens makt att bedra: *”De bytte ut Guds sanning mot lögnen och tog sig för att dyrka och tjäna det skapade i stället för Skaparen”* (Rom. 1:25). Avfallet från *”Guds sanning”* har lett till att tilliten till Skaparen av himmel och jord ersatts av tillit till mänskliga tankar och människogjorda avgudar av olika slag. Här är det fråga om en verklig övertro på människan och den vetenskap som bara räknar med inomvärldsliga orsaker. *Ateistens tro att skapelsen har skapat sig själv är ett uttryck för just det Paulus talar om, nämligen en dyrkan av det skapade i stället för Skaparen*. Inför skapelsens under, som det är svårt att komma ifrån också för en ateist, kan han därför säga: *”Se, vilka förunderliga ting naturen kan skapa”*, inte: *”Se, vilken förunderlig Skapare vi har.”*

Men Gud har inte bara uppenbarat sin storhet och makt genom vad han skapat (= den *allmänna* uppenbarelsen), utan också genom *sina ingripanden i ord och handling i Israels historia, bevittnade av en rad ögonvittnen* (= den *särskilda* uppenbarelsen). Detta går som en röd tråd genom hela Bibeln och Bibeln är noga med att understryka att det finns ögonvittnen till de flesta av dessa händelser. *”Har något folk hört Guds röst tala ur elden, så som du har hört, och överlevt? Eller har någon gud försökt att gå och ta ett folk åt sig ur ett annat folk, genom prövningar, tecken och under, genom krig, genom stark hand och uträckt arm och genom*

stora och fruktansvärda gärningar, allt detta som HERREN er Gud har gjort med er i Egypten inför dina ögon. Du har själv fått se det, för att du skulle veta att HERREN är Gud: Det finns ingen annan än han” (5 Mos. 4:33-35).

Som särskilda registratorer och förmedlare av Guds ord och av vad som ägt rum genom Guds uppenbarelse i Israels historia utsågs Mose och profeterna före Kristi födelse och apostlarna i samband med Jesu gärningar. Apostlarna utsågs att bevittna uppfyllelsen av Guds löften i Moses och profeternas skrifter. Att profetiorna i Gamla testamentets skrifter är sanna bevisas av att de går i uppfyllelse: *”När profeten talar i HERRENS namn och det han säger inte sker och inte går i uppfyllelse, då är detta något som HERREN inte har talat” (5 Mos. 18:22).* Gång på gång betonas i Matteusevangeliet att Jesu ord och gärningar är uppfyllelsen av vad HERREN redan hade sagt genom någon av sina profeter (se Matt. 1:22; 2:15, 23; 4:14; 8:17; 21:4). När en lärjunge med svärd ville hjälpa Jesus så att han inte greps, sa Jesus: *”Menar du att jag inte kan be min Far att han nu sänder till min tjänst mer än tolv legioner änglar? Men hur skulle då Skrifterna uppfyllas, som säger att detta måste ske?” (Matt. 26:53-54).* *”Allt detta har skett för att profeternas skrifter skulle uppfyllas” (Matt. 26:56).* *”Sedan Gud i förna tider många gånger och på många sätt hade talat till fäderna genom profeterna, har han nu i den sista tiden talat till oss genom sin Son” (Hebr. 1:1f).*

Bibeln redogör också för *syndens makt* efter människans avfall från Gud, dvs. hur och på vilken grund hon försöker ifrågasätta Guds gärningar som verkligen har skett i historien. Gamla testamentet vittnar om *hur Guds eget folk ständigt misstror Gud.* Att påstå att de var godtrogna håller inte. Gång på gång avfaller de från honom, fastän de sett och varit föremål för hans stora frälsningsgärningar. *”De glömde hans gärningar, de under han lätit dem se” (Ps. 78:11).* När Jesus enligt apostlarna framträder som ett med Gud, blir han ifrågasatt, framför allt av judarnas ledare och fariseerna. De kan inte acceptera att Jesus är den utlovade Messias, ett med HERREN själv, *”Mäktig Gud”* enligt Jesajas profetia om Messias (Jes. 9:6). Därför blir Jesu undergärningar som bestyrker sanningen i hans ord ett stort problem. Gärningarna sker öppet inför mångas ögon. *”Om jag inte gör min Fars gärningar, så tro mig inte. Men om jag gör dem, tro då på gärningarna om ni inte kan tro på mig. Då ska ni inse och förstå att Fadern är i mig och jag i Fadern” (Joh. 10:37-38).*

Att Jesus är uppfyllaren av Guds frälsningsprofetior och bevisar det

genom sina gärningar blir den stora stötestenen. När Jesus botade en blindfödd man ville fariseerna inte tro att mannen verkligen varit blind. De sa: *"Vi vet att Gud har talat till Mose, men varifrån den där mannen kommer vet vi inte."* Den blindfödde sa: *"Ja, det är det som är så märkligt. Ni vet inte varifrån han är, men han har öppnat mina ögon!"* (Joh. 9:29f). Jesu många undergärningar inför en rad vittnen kunde inte bortförklaras. När Jesus uppväckt den döde Lasarus inför många ögon var måttet rågat. *"Vad gör vi? Den här mannen gör många tecken. Om vi låter honom hålla på så här kommer alla att tro på honom. . . Från den dagen planerade de för att döda honom"* (Joh. 11:47-48, 53). Jesu ord om sin enhet med Fadern kunde betvivlas, men hans gärningar som bekräftade sanningen i dessa ord kunde inte förklaras bort. Jesu gärningar inför många ögonvittnen blev och är alltjämt det stora problemet för dem som betvivlar Guds uppenbarelse som en historisk verklighet. Enda lösningen blir att röja den verkliga Jesus av Nasaret ur vägen, förneka uppenbara fakta.

På frågan *"Är du den som skulle komma?"* hänvisar Jesus till sina underverk: *"Gå och berätta för Johannes vad ni hör och ser: Blinda får sin syn, lama går, spetälska blir rena, döva hör, döda uppstår och för fattiga predikas glädjens budskap. Och salig är den som inte tar anstöt av mig"* (Matt. 11:3ff). Jesus, som är *"full av nåd och sanning"* (Joh. 1:14), blir en anstöt för otron. *"Varifrån har han fått denna vishet och dessa kraftgärningar? Är det inte snickarens son? . . . Varifrån har han fått allt detta?" Och de tog anstöt av honom"* (Matt. 13:54ff).

För judarna var det oerhört att Jesus handlade som sabbatens herre och gjorde sig lik Gud: *"Judarna blev ännu ivrigare att döda honom, eftersom han inte bara upphävde sabbaten utan också kallade Gud sin Far och gjorde sig själv lik Gud"* (Joh. 5:18). Jesus svarade dem: *"Sonen kan inte göra något av sig själv, utan bara det han ser Fadern göra. Vad Fadern gör, det gör också Sonen"* (vers 19). *"Liksom Fadern uppväcker de döda och ger dem liv, så ger Sonen liv åt vilka han vill"* (vers 21). *"Den som inte ärar Sonen ärar inte heller Fadern som har sänt honom"* (vers 23).

Bibelns Jesus som ett med Fadern och den bibliska uppenbarelse som historisk sanning kan inte den vetenskap som bara räknar med inomvärldsliga faktorer acceptera. Någon gudomlig uppenbarelse som verklig och historisk sanning vill den inte veta av. I stället betraktar man den bibliska uppenbarelse som vittnesbörd som myter, som människors tvivelaktiga spekulationer och trosföreställningar. Petrus bemöter denna otro: "Det var inga utstuderade myter vi följde när vi förkunnade vår Herre Jesu Kristi

makt och ankomst för er, utan vi var ögonvittnen till hans majestät” (2 Petr. 1:16). Johannes skriver: *”Det som var från begynnelsen - det vi har hört, det vi har sett med egna ögon, det vi har skådat och rört med våra händer, om detta talar vi: Livets Ord”* (1 Joh. 1:1). Jesus säger till den romerske landshövdingen Pilatus: *”Jag är född och har kommit till världen för att vittna om sanningen. Alla som är av sanningen lyssnar till min röst”* (Joh. 18:37). Till de judar som kommit till tro på honom sa han: *”Om ni förblir i mitt ord är ni verkligen mina lärjungar. Ni ska förstå sanningen, och sanningen ska göra er fria”* (Joh. 8:31-32).

Ofta likställs tron på Gud med en gissning, ett antagande, en tro rakt ut i luften i motsats till verkligt vetande. Men tron har en säker grund, Guds tydliga uppenbarelse, bevitnad av många ögonvittnen. Därför kan Job säga: *”Jag vet att min återlösare lever”* (Job 19:25), och Paulus: *”Jag vet på vem jag tror”* (2 Tim. 1:12). När Jesus säger: *”Vi talar om det vi vet, och vittnar om det vi sett”* (Joh. 3:11), då avvisar ateister och rationalister detta vetande som ogrundat och bara uttryck för tvivelaktiga, subjektiva upplevelser. Enligt Bibeln är detta vetande inte ogrundat. Det grundar sig på Guds uppenbarelse, väl bevitnad och lika sann som Gud själv. Paulus skriver om grundvalen för de kristnas tro: *”Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv”* (Ef. 2:20).

Bibeln vill genom sina vittnesbörd om Guds storhet och mäktiga gärningar och i synnerhet genom Jesu frälsningsgärning övervinna människors synd och otro. Men synd och otro har ett fast grepp om människors hjärtan och sinnen. Därför är det inte så underligt att såväl Bibelns som skapelsens vittnesbörd om Gud i så stor utsträckning avvisas eller omtolkas. *Otron avvisar både den allmänna och den särskilda uppenbarelsen.* Skapelsens tydliga vittnesbörd om Skaparens storhet och makt avvisas till förmån för den s.k. vetenskapliga synen, nämligen att skapelsen har skapat sig själv (så enligt olika ”utvecklingsläror”). Bibeln som Guds tillförlitliga särskilda uppenbarelse och sanna undervisning avvisas till förmån för den s.k. vetenskapliga synen att Bibeln är ett alltigenom mänskligt dokument om människors trosföreställningar och myter.

Det dåraktiga i att avvisa Gud som den unike Skaparen och skapelsens herre

Som skapare av himmel och jord är Gud inte bara den vise och mäktige skaparen utan också skapelsens herre. Lika dåraktigt som det är att tro

att skapelsen har skapat sig själv är det att tro att skapelsen är utanför Guds kontroll. Detta betonas gång på gång i Bibeln:

*Vem har skapat allt detta?
Vem för härskaran däruppe fram i räknade skaror?
Genom sin stora makt och sin väldiga kraft
nämner han dem alla vid namn – ingen enda uteblir (Jes. 40:26).*

Skulle denne mäktige Skapare inte vara större än det skapade och kunna styra över dess furstar och inbyggare?

*Vet ni inte det, har ni inte hört det?
Har inte detta förkunnats för er från begynnelsen?
Har ni inte förstått det alltifrån jordens grundläggning?
För honom som tronar över världen
är dess inbyggare som gräshoppor...
Han gör furstar till intet
och förvandlar jordens domare till tomhet (Jes. 40:21-23).
Hur dåraktiga är ni inte!
Ska leret anses lika med krukmakaren?
Ska verket säga om sin mästare: "Han har inte gjort mig"? (Jes. 29:16).
Ve den som tvistar med sin Skapare,
- du, lerskärva bland jordens lerskärvor!
Kan leret säga till den som formar det: "Vad gör du?" (Jes. 45:9).
Du människa, vem är du som går till rätta med Gud?
Inte kan väl det som formas säga till den som formar det:
"Varför gjorde du mig sådan?" (Rom. 9:20).*

Jesu mor Maria prisar Gud som historiens Gud med orden:

*Han har utfört väldiga gärningar med sin arm.
Han har skingrat dem som har stolta hjärtan och sinnen.
Härskare har han störtat från deras troner,
och ringa män har han upphöjt (Luk. 1:51f).*

Bibeln innehåller mängder av bevis för att Gud som historiens herre kan förutsäga och styra historiens förlopp

Några exempel:

- HERREN sa till Salomo: *"Eftersom du inte har hållit mitt förbund och mina stadgar som jag har gett dig, ska jag rycka riket ifrån dig och ge det åt din tjänare. Men för din fader Davids skull vill jag inte göra detta så länge du lever. Först ur din sons hand ska jag rycka det. Dock ska jag inte rycka hela riket ifrån honom, utan en stam ska jag ge åt din son för min tjänare Davids skull och för Jerusalems skull som jag har utvalt"* (1 Kung. 11:11ff). Profeten Ahia från Silo sa till Jerobeam: *"Så säger HERREN Israels Gud: Se, jag vill rycka riket ur Salomos hand och ge tio av stammarna åt dig. Bara en stam ska han få behålla för min tjänare Davids skull och för Jerusalems skull"* (1 Kung. 11:31f). Efter Salomos död uppvaktade hela Israel Salomos son Rehabeam och sa till honom: *"Din far gjorde vårt ok tungt. Men lätta du nu det svåra arbete och det tunga ok som din far lade på oss, så vill vi tjäna dig"* (1 Kung. 12:4). Men Rehabeam lyssnade inte till folket: *"HERREN ledde det så, för att det skulle uppfyllas som HERREN hade talat till Jerobeam, Nebats son, genom Ahia från Silo. . . Rehabeam förblev kung endast över de israeliter som bodde i Juda städer"* (1 Kung. 12:15, 17).
- Profeten Jesaja sa till kung Hiskia (ca 701 f. Kr.): *"Hör HERREN Sebaots ord: Se, dagar ska komma, då allt som finns i ditt hus och som dina fäder har samlat ända till denna dag ska föras bort till Babel. Ingenting ska bli kvar, säger HERREN. Och några av de söner som ska utgå från dig och som du kommer att föda ska man ta, och de ska bli hovmän i den babyloniske kungens palats"* (Jes. 39:6-7; 2 Kung. 20:16-18). År 597 f. Kr. förde Nebukadnessar, Babels kung, bort från Jerusalem *"alla skatter i HERRENS hus och skatterna i det kungliga palatset"* (2 Kung. 24:13). Åtta år tidigare befallde han sin förste hovmarskalk Ashpenaz *"att han av Israels barn skulle låta hämta unga män av kunglig släkt eller av förnäm börd, sådana som inte hade något kroppsligt lyte utan var vackra att se på. De skulle kunna tillägna sig all slags lärdom, vara kloka, ha lätt för att lära och vara dugliga att tjäna i kungens palats"* (Dan. 1:3f).

- *”En gärning utför jag i era dagar, som ni inte kommer att tro när man berättar den. Ty se, jag ska uppväcka kaldeerna, det vilda och snabba folket, som drar ut vida omkring på jorden för att ta i besittning boplatser som inte är deras. . . Ännu måste synen vänta på sin tid, men den skyndar mot sin fullbordan och ljuger inte. Om den dröjer, vänta på den, ty den kommer helt visst, den ska inte utebli”* (Hab. 1:5-6; 2:3). Fr. o. m. 605 f. Kr. drabbades Juda av kaldeernas nybabyloniska rike och dess våldsamma erövringspolitik. *”Eftersom ni inte har lyssnat till mina ord, ska jag kalla på alla folkstammar i norr, säger HERREN, och jag ska sända efter min tjänare Nebukadressar, kungen i Babel. Och jag ska låta dem angripa detta land och dem som bor här, liksom alla hednafolken här omkring. . . Hela detta land ska ödeläggas och förstöras, och dess länder ska tjäna Babels kung i sjuttio år”* (Jer. 25:8-9, 11).
- *”När sjuttio år har gått för Babel ska jag ta mig an er och uppfylla mitt löfte att föra er tillbaka till denna plats”* (Jer. 29:10). *”HERRENS ord genom Jeremias mun skulle uppfyllas, nämligen att landet skulle få götgörelse för sina sabbater – så länge det låg öde hade det sabbat – till dess att sjuttio år hade gått. För att HERRENS ord genom Jeremia skulle uppfyllas hände sig i den persiske kungen Koresh första regeringsår att HERREN påverkade perserkungen Koresh sinne så att han över hela sitt rike lät utropa följande som också skriftligt kungjordes: ’Så säger Koresh, kungen i Persien: HERREN, himmelens Gud, har gett mig alla riken på jorden, och han har befallt mig att bygga ett hus åt honom i Jerusalem i Juda. Den bland er som tillhör hans folk må bege sig dit upp, och hans Gud ska vara med honom”* (2 Krön. 36:21-23; Esra 1:1ff). Så säger HERREN *”långt i förväg”* genom Jesaja: *”Jag är den som säger om Koresh: ’Han är min herde, han ska fullborda allt det jag vill. Han ska säga om Jerusalem: Det ska bli uppbyggt, och till templet: Din grund ska bli lagd på nytt.’ . . Jag förkunnar från början vad som ska komma och långt i förväg det som inte har skett. Jag säger: Mitt beslut ska gå i fullbordan, allt vad jag vill kommer jag att göra. Jag kallar på örnen från öster, från fjärran land honom som verkställer mitt beslut. Vad jag har talat, det låter jag ske, vad jag har beslutat, det sätter jag i verket”* (Jes. 44:28; 46:10-11).

Ännu längre i förväg låter Gud Jesaja se Messias lidande och ställföreträdande försoningsgärning. Så här beskriver han vad han sett: *”Han var föraktad och övergiven av människor, en smärtornas man,*

förtrogen med lidande. . . Han var genomborrad för våra överträdelsers skull och slagen för våra missgärningars skull. Straffet var lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår blev vi helade” (Jes. 53:3, 5).

- Att tala om långt i förväg vad som ska ske och sedan låta det gå i fullbordan bevisar att HERREN inte är en människogjord gud utan en levande verklighet som har skapat och har kontroll över hela skapelsen: *”För fram er sak, säger HERREN, kom med era bevis, säger Jakobs Konung. Låt dem komma och förkunna för oss vad som ska ske. Var finns era tidigare utsagor? Lägg fram dem, så ska vi ge akt på dem och se efter hur de har gått i fullbordan. Eller låt oss höra vad som ska komma. Tala om vad som ska hända i framtiden, så att vi kan se att ni är gudar” (Jes. 41:21-23).*
- Som ett med HERREN kunde Jesus i detalj förutsäga vad som skulle hända med honom: *”Se, vi går upp till Jerusalem, och Människosonen kommer att överlämnas till överstepräster och de skriftlärdade, som ska döma honom till döden och utlämna honom åt hedningarna. Dessa ska häna honom, spotta på honom och gissla och döda honom. Men efter tre dagar ska han uppstå” (Mark. 10:33-34).*

Vittnesbördan om ”Guds väldiga gärningar”

Syftet med Bibelns många vittnesbörd om Guds väldiga gärningar är att öppna ögonen på andligt blinda så att de ser vem den ende sanne Guden är, nämligen *en levande verklighet, inte en påhittad idé*. Genom sina under inför många ögonvittnen vill Gud överbevisa människor om att en ateistisk historiesyn är falsk. Bibeln är med andra ord helt oförenlig med den ateistiska vetenskaps- och historiesynen. Om de många händelser i Bibeln som vittnar om Guds väldiga makt som en historisk verklighet tolkas om för att harmoniera med en ateistisk vetenskapssyn, saboteras vad Bibeln vill uppnå, nämligen att vi ska ära och prisa Gud för hans väldiga gärningar. Bibelns lovsångsbok Psaltaren avslutas med uppmaningen: *”Prisa honom för hans mäktiga gärningar, prisa honom för hans väldiga storhet. . . Må allt som andas prisa HERREN! Halleluja!” (Ps. 150:2, 6).*

När Jesus gör gärningar som bara den ende sanne Guden kan göra, visar de att Jesus är ett med Skaparen. Dessa gärningar kallas i Johannevangeliet för *”tecken”*. *”Många andra tecken som inte är nerskrivna*

i denna bok gjorde Jesus i sina lärjungars åsyn. Men dessa har blivit nerskrivna för att ni ska tro att Jesus är Messias, Guds Son, och för att ni genom tron ska ha liv i hans namn” (Joh. 20:30-31). Det första ”tecknet” i Galileen skedde inför en stor mängd människor vid ett bröllop i Kana. När vinet tagit slut förvandlade Jesus vattnet i sex stora stenkrukor till gott vin. Värden som smakade på vattnet visste inte varifrån det kom och sa till brudgummen: *”Alla sätter fram det goda vinet först, och det sämre när gästerna börjar bli berusade. Men du har sparat det goda vinet ända till nu”* (Joh. 2:10).

Det andra tecknet efter Jesu ankomst till Galileen skedde när den döende sonen till en kunglig ämbetsman blev helt frisk bara genom Jesu ord. *”Han (ämbetsmannen) kom till tro med hela sin familj. Detta var det andra tecknet Jesus gjorde sedan han kommit från Judeen till Galileen”* (Joh. 4:53f). Jesus gjorde en rad ”tecken” och det blev svårt för tvivlare att förklara bort dem. *”En stor folkmassa följde honom, eftersom de såg de tecken han gjorde med de sjuka”* (Joh. 6:2). När Jesus förvandlade fem kornbröd och två fiskar till så mycket mat att fem tusen män kunde äta sig mätta och det blev en stor mängd bröd över, sa människorna som *”såg vilket tecken han hade gjort”: ”Det här måste vara Profeten som ska komma till världen!”* (Joh. 6:14).

Jesu underverk inför många vittnen var så uppenbara att förnekarna fick stora problem. När Jesus botade en man som var blind från födelsen, försökte fariseerna först förneka att mannen hade varit blind. Men föräldrarna bekräftade *”att han är vår son och att han föddes blind”* (Joh. 9:20). Förnekelsen att Jesus var den utlovade Messias blev så problematisk att bevisen för detta måste undanröjas. *”Redan då hade nämligen judarna kommit överens om att den som bekände Jesus som Messias skulle uteslutas ur synagogan”* (Joh. 9:22).

När Jesus uppväckte den döde Lasarus inför en stor mängd människor, blev situationen än allvarligare för fariseerna, eftersom många judar som sett vad Jesus gjorde kom till tro på honom (Joh. 11:32-45). *”Översteprästerna och fariseerna sammankallade då Stora rådet och sa: ”Vad gör vi? Den här mannen gör många tecken. Om vi låter honom hålla på så här kommer alla att tro på honom, och sedan kommer romarna och tar ifrån oss både templet och folket... Från den dagen planerade de för att döda honom”* (Joh. 11:47-48, 53). *”Sex dagar före påsk kom Jesus till Betaniam där Lasarus bodde, han som Jesus hade uppväckt från de döda... En stor mängd judar fick veta att Jesus var där, och de kom dit inte bara för*

Jesu skull utan också för att se Lasarus som han hade uppväckt från de döda. Då beslöt överstepräster att döda Lasarus också, eftersom många judar lämnade dem för hans skull och trodde på Jesus” (Joh. 12:1, 9-10). Men tvivel och otro har ett starkt grepp över människors sinnen. Johannes konstaterar: ”Trots att han hade gjort så många tecken inför dem trodde de inte på honom” (Joh. 12:37).

Universitetsteologin

Vid de flesta universitet förutsätter ett vetenskapligt arbetssätt en ateistisk vetenskapssyn, dvs. att gudomliga, övernaturliga skeenden bara kan vara tankefoster, inte verkliga, historiska händelser. Den gudsuppenbarelse och historiesyn som Bibeln vittnar om som en sann beskrivning av verkligheten måste därför på förhand avvisas, om man utgår ifrån den dominerande ateistiska vetenskapssynen. Denna vetenskapssyn påverkar också de naturvetenskapliga teorierna om världens och människans skapelse. Att en allsmäktig och evig Gud mirakulöst har skapat världen efter att ha designat allt skapat är lika otänkbart som att Guds särskilda uppenbarelse i Israels historia enligt en rad ögonvittnen verkligen är sann information.

När universitetsteologi bedrivs på otrons villkor, dvs. att Bibelns gudstro och verklighetsuppfattning är falsk, blir följden att Bibelns uppgifter om profeterna och bibelböckernas tillkomst också måste avvisas. Att Gud genom sin särskilda uppenbarelse och inspiration står bakom bibeltexternas tillblivelse är otänkbart, eftersom detta förutsätter Guds övernaturliga ingripande (mera om bibelböckernas tillkomst nedan).

För att inte missförstås vill jag dock tillägga att när universitetsteologin sysslar med grundliga faktastudier av Bibelns grundspråk, grammatik, uttryckssätt, omvärld, handskrifter som ligger bakom Bibelns grundtext, olika bibelöversättningar, historiska förhållanden i Främre Orienten mm, är sådan forskning av godo. *Det är den historisk-kritiska metodens grundförutsättning för ett vetenskapligt bibelstudium som är av ondo, eftersom den på förhand underkänner vad Bibeln uppenbarar som historisk sanning.*

Hur ska då bibeltroende kristna ställa sig till universitetsteologin? *Det borde vara uppenbart att Bibelns gudstro och historiesyn är oförenlig med en ateistisk vetenskapssyn. Därför är det tragiskt och svårt att förstå att många som bekänner sig som troende och vill vara goda kristna ändå anser att en kompromiss med universitetsteologin är nödvändig och rent av till gagn för den kristna kyrkan. Numera är det ganska vanligt*

att kristen präst- och pastorsutbildning använder sig av universitetsteologins tolkningar, *också när de bygger på den historisk-kritiska metodens förutsättningar*. För att kunna godkännas som en akademisk utbildningsanstalt måste den historisk-kritiska bibelforskningen accepteras.

De som uppträder den stora skillnaden mellan en sann verklighetsbeskrivning enligt biblisk tro och enligt ateistisk vetenskapssyn är av lätt förståeliga skäl djupt bekymrade över utvecklingen när det gäller många kyrkans präst- och pastorsutbildning.

II. Försök till försvar för universitetsteologin

I samband med att Örebro Teologiska högskola mer och mer låtit universitetsteologins slutsatser och arbetssätt prägla undervisningen har en bibelsynsdebatt blossat upp i tidningen Dagen under 2012. Med anledning av denna debatt anordnades en heldag om bibelsynen i Örebro den 27 oktober. En av högskolans lärare, professor Greger Andersson, presenterade inför programpunkten ”Finns det myter i Bibeln?” ett dokument som klargör hur han kommit fram till ståndpunkten att universitetsteologin kan och bör försvaras. Detta dokument, som jag var utsedd att kommentera och samtala med honom om men tyvärr inte kunde göra den 27 oktober pga. sjukdom, ska jag kommentera nedan.

Andersson bekräftar som ”en korrekt iakttagelse” att det inom ”den akademiska evangelikala exegetiken” skett en rörelse ”bort från traditionella positioner”. Han oroas inte av detta utan finner tvärtom ”förskjutningarna i t ex synen på Jona, Jesaja och Daniel” som rimliga. Med det sanningsbegrepp som Andersson argumenterar för kan han acceptera att Jona inte uppfattas som en historisk person, att Jesajaboken är oenhetlig och innehåller flera tillägg från långt senare författare samt att en Daniel på 500-talet f. Kr. inte alls har profeterat det som står i Danielsboken. Enligt bibelkritiken är nämligen författaren i stället en anonym jude från 160-talet f. Kr. som skapat ”profetior” som i själva verket inte är några profetior. Det profeterade har skrivits av denne *efter* de händelser som han låter Daniel ”förutsäga”.

Bibeltexternas ärende

Det är enligt Andersson olyckligt att man betraktar ”så gott som samtliga texter i Bibeln som historia”. ”Den starka betoningen på historiska tolk-

ningar”, i synnerhet av GT, leder till att bibeltextens ärende missförstås. Man missar textens ”syfte”, menar han. ”Att ta något som historiskt sant som inte var avsett att vara historiskt sant är inte att vara bibeltroende. Det är i stället att göra ett genremisstag.” Det sistnämnda är en självklarhet. Brukar texten genrer som bildspråk och liknelser, ska bilderna och liknelserna tolkas som bilder och liknelser. Men det som framställs som historiskt sant, som viktiga händelser i mänsklighetens historia och som tydliga bevis på Guds makt och hundraprocentiga ordhållighet, får inte omtolkas som myter eller människors trostankar utan måste tolkas som vad det är avsett att vara: historisk sanning. Om sedan uttolkaren inte kan tro det som Bibeln klart hävdar har skett, är det en annan sak. Men uttolkaren är osaklig om han inte skiljer mellan sina egna eventuella tvivel och vad bibeltexten själv framställer som historisk sanning.

Som jag redan visat i min inledning är *syftet* med såväl den allmänna uppenbarelsen (Skaparens skapelse) som den särskilda (Guds uppenbarelse i Israels historia inför många vittnen, dokumenterad av utvalda profeter och apostlar) *att människor ska inse att Gud är en verklighet som de bör ära och tillbe*. Med skärpa avvisas avgudadyrkan som ett mänskligt påhitt, eftersom det bara finns en enda Gud. Avgörande är att den ende sanne Guden inte är en myt, inte en människoskapelse.

Det kanske bör tilläggas att Bibelns gudstro och verklighetsuppfattning ingenting har att göra med vidskepelse. Bibeln angriper kraftigt och fördömer vidskepelse. Bibelns Gud, den allsmäktige Skaparen, har genom sina underverk och förutsägelser *bevisat* sin makt som den ende sanne Guden till skillnad från avgudar, spåmän och trollkarlar. ”*De som tillverkar avgudar är alla idel tomhet, deras kära gudar kan inte hjälpa*” (Jes. 44:9). ”*Alla guldsmederna kommer på skam med sina avgudar, ty deras gjutna gudabilder är bedrägeri, ingen ande är i dem*” (Jer. 10:14). ”*Förlita er inte på människor som bara har en vindpust i sin näsa!*” (Jes. 2:22). ”*Ni är en rök som syns en liten stund och sedan försvinner*” (Jak. 4:14). ”*När de säger till er: ’Fråga andebesvärjare och spåmän, dem som viskar och mumlar’, så svara: ’Ska inte ett folk fråga sin Gud? Ska man fråga de döda till råds för de levande?’ ’Till Guds undervisning, till vittnesbördet!’ Om de inte talar enligt detta ord finns ingen morgonrodnad för dem*” (Jes. 8:19-20).

Avgörande enligt Bibeln är alltså att den ende Gudens uppenbarelse är historiskt sann. Gud har inför många vittnen bevisat sin makt och storhet, t.ex. vid uttåget ur Egypten, vid Sinai berg, under ökenvand-

ringen, vid intagandet av Kanaans land, om och om igen genom sina profeter Samuel, Elia, Elisa, Jona, Jesaja, Jeremia, Hesekiel m.fl., och genom Daniel som under den babyloniska fångenskapens tid förutsade hur kommande världsriken ett efter ett skulle gå under men bara Männskasonens rike bestå.

Helt avgörande är också att Jesu underverk ägde rum som en historisk verklighet, som bevis att Jesus verkligen är den utlovade Frälsaren, Guds enfödde Son, ett med Fadern. Övertygelsen att han är sann Gud och sann människa och som sådan verkligen genomfört det utlovade frälsningsverket grundar sig på Bibelns vittnesbörd. Enligt kristen tro går det inte att förklara bort att han verkligen uppstått kroppsligen och detta som ett säkert bevis på att han fullkomligt fullbordat den utlovade, ställföreträdande försoningen med Gud. *"Vi är övertygade om att en har dött i allas ställe, och därför har alla dött. Och han dog för alla för att de som lever inte längre ska leva för sig själva utan för honom som har dött och uppstått för dem. . . Gud var i Kristus och försonade världen med sig själv"* (2 Kor. 5:14-15, 19), tydliggör Herrens apostel Paulus.

Jesu uppståndelse från de döda var en omvälvande upplevelse som t.o.m. lärjungarna hade svårt att tro på: *"Uppskakade och förskräckta trodde de att de såg en ande. Men han sade till dem: 'Varför är ni så förskräckta, och varför stiger det upp tvivel i era hjärtan? Se på mina händer och mina fötter att det verkligen är jag. Rör vid mig och se. En ande har inte kött och ben, som ni ser att jag har.' När han hade sagt detta visade han dem sina händer och sina fötter"* (Luk. 24:37-40). Tomas som inte var med vid detta tillfälle sa: *"Om jag inte får se spikhålen i hans händer och sticka mitt finger i spikhålen och min hand i hans sida, så kan jag inte tro"* (Joh. 20:25). Åtta dagar senare visade sig Jesus för lärjungarna då Tomas var med och sa till Tomas: *"Räck hit ditt finger och se mina händer, räck hit din hand och stick den i min sida. Och tvivla inte, utan tro!"* (Joh. 20:27).

Bevisen för att Gud och hans handlande är historisk verklighet och att Jesus verkligen är både sann Gud och sann människa och har besegrat döden är så välgrundade i Skriften, att dess vittnesbörd borde omöjliggöra en ateistisk vetenskapssyn. *"Om ni trodde Mose skulle ni tro på mig, för det är om mig han har skrivit. Men om ni inte tror hans skrifter, hur ska ni då kunna tro mina ord?"* (Joh. 5:46-47).

Saliga är de som litar på Skriftens väl bestyrkta vittnesbörd, som tror utan att kräva fler bevis än de som Mose, profeterna och apostlarna redan gett oss i den heliga Skrift. Jesus sa till Tomas: *"Du tror därför att*

du sett mig. Saliga är de som tror fast de inte ser” (Joh. 20:29). Men otron, som har ett mäktigt grepp om människan pga. hennes syndafördärv, vill dessvärre varken lita på den allmänna eller den särskilda gudsuppenbarelsen. Pastorer och bibellärare som anförtrots Guds ord, den särskilda uppenbarelsen, har fått del av så välgrundade bevis för Guds sanning att de enligt Bibeln ska få en strängare dom om de i otro förvanskar Guds ord, om de lägger till eller drar ifrån.

Litteratur- och historieforskningens krav på historisk sanning

Andersson verkar påverkad av litteraturforskningens krav på historisk sanning. Han nämner att han ägnat mycket kraft åt ett litterärt studium av Bibelns texter och poängterar vilka krav litteraturvetenskapen ställer för att gå med på en texts historicitet. Litteraturforskare och historiker kräver att det som påstås ska kunna verifieras för att anses historiskt. Om en text t.ex. ger inblickar i *personers inre tankar* eller påstår sig veta *vad som händer i framtiden*, om den med andra ord ger uttryck för gudomligt allvetande, då måste texten bedömas som fiktion och inte som historia. Av detta följer att en rad bibeltexter som gör anspråk på att förmedla historisk sanning om Gud och Jesus som hans unike Son måste förklaras som fiktion. Bibelns författare ”tar sig friheter som en historiker, enligt dessa teorier, inte bör ta sig”, skriver Andersson.

Angående framtidsförutsägelser kräver också Bibeln att sanningshalten verifieras av att det förutsagda verkligen sker. Nyligen framfördes en förutsägelse om att jorden skulle gå under den 21 december 2012. Förutsägelsen visade sig vara falsk. ”När profeten talar i HERRENS namn och det han säger inte sker och inte går i uppfyllelse, då är detta något som HERREN inte har talat” (5 Mos. 18:22).

Det är sant att *människor* inte kan se in i människors inre och veta vad som händer i framtiden. Men Gud vet långt i förväg vad människor tänker, säger och gör. Han är allvetande och låter sina profeter i förväg se hur den utlovade frälsningen går i fullbordan genom Messias gärningar. Han kan uppenbara vad ingen människa kan uppenbara. *Efter som den ateistiska vetenskapen förnekar Gud och Bibeln som hans särskilda uppenbarelse blir följaktligen mycket som i Bibeln framställs som historisk sanning i stället bedömt som fiktion eller ohistoriska myter.* Messiasprofeterna omtolkas som syftande på något som på ett naturligt sätt låg inom profetens synfält.

När Jesus som en historisk person inför många ögonvittnen gör det

som bara Gud kan göra, måste det vara bedrägeri om han bara är en vanlig människa. När Jesus förlät en förlamad man hans synder, reagerade därför judiska teologer: *"De skriftlärda och fariseerna tänkte: 'Vad är det för en hädare? Vem kan förlåta synder utom Gud?' Men Jesus visste vad de tänkte och sade till dem: 'Vad är det ni tänker i era hjärtan? Vad är lättast att säga: Du har fått förlåtelse för dina synder, eller att säga: Res dig och gå! Men för att ni ska veta att Människosonen har makt här på jorden att förlåta synder, säger jag dig' – och nu talade han till den lame – Res dig, ta din bår och gå hem!' Genast reste han sig i allas åsyn, tog det som han legat på och gick hem medan han prisade Gud"* (Luk. 5:21-25).

När Jesus avslöjar människors inre tankar, visar han att han är Guds unike Son, ett med Fadern. Flera bibeltexter framhåller att *"Jesus visste vad de tänkte"* (t.ex. Luk. 5:22; 6:8; 9:47), *"Jesus såg deras tankar och sade: 'Varför tänker ni så ont i era hjärtan?'"* (Matt. 9:4). Bibeltexten förvanskas om texter som visar att Jesus är sann Gud tolkas som ohistoriska bara på den grunden att människor inte kan se in i människors inre, se det fördolda. När Jesus sa till Natanael: *"Innan Filippus kallade på dig såg jag dig under fikonträdet"*, drog Natanael den korrekta slutsatsen att Jesus inte bara var en människa utan också sann Gud: *"Rabbi, du är Guds Son, du är Israels kung!"* (Joh. 1:48-49).

En ateistisk verklighetsuppfattning, som ofta påverkar litteraturvetaren och historikern, omöjliggör en rätt tolkning av många bibeltexter. En hel rad bibeltexter som gör anspråk på att berätta vad som verkligen har hänt, förpassas till fiktionens värld. Dit hör bl.a. texterna om världshistoriens första dagar – skapelsen och de första människorna Adam och Eva – , om syndaflo den som en världsvid, historisk händelse, om Guds uppenbarelse för patriarkerna, om Guds mirakulösa ingripanden i samband med uttåget ur Egypten och ökenvandringen, om profeternas mirakulösa förutsägelser och om de under som t.ex. profeten Jona var med om.

Nu vill Andersson göra gällande att många av dessa texter inte gör anspråk på att vara historiska, om man nämligen läser dem "med litterär metod". Dock vill han inte gå lika långt som de bibelkritiker som bl.a. förklarar hela urhistorien (1 Mos. 1-11) som ohistorisk med mytiska inslag. Han skriver om syndafallsberättelsen: "Den har satts in i en historisk kontext, att tjäna som en förklaring till en faktisk, historisk förändring. Den svarar därmed på hur vår värld blivit en värld av kamp, missämja, lidande, svårigheter och död. Dess svar är att detta inte är en

del av skapelsen och Guds verk utan en följd av en historisk händelse som förändrade världen. Frågan är nu vad som händer med detta 'budskap' och med frågan om vår världss ondska om vi inte uppfattar denna berättelse som 'sann'."

Jona bok

Andersson tar som exempel Jona bok för att visa att händelserna i denna bok inte ska uppfattas som historia, om man använder sig av litterär metod. Ställer man den litterära frågan: "Vad är detta för slags text?", vilket budskap vill den förmedla, kan namn som Jona och Nineve uppfattas som "slumpmässigt valda element", skriver han. Alternativt är "Jona, tiden och Nineve" bara "valda motiv". "Jona bok kan då uppfattas som en hypotetisk värld", "en fiktionell konstruktion". Efter flera alternativa resonemang kommer Andersson fram till att Jona bok inte förmedlar verklig historia. Han hävdar att en historisk tolkning missförstår texten. "Jona representerar en attityd." Han är enligt Andersson ingen historisk person och boken återger inte historiska händelser. "Historicitetsdiskussionen har gjort att vi läst böcker som Jona bok på ett felaktigt sätt", menar han.

Enligt Andersson ska man lyhört lyssna till bibeltexternas egna anspråk, men hans resonemang om bl.a. Jona bok visar tydligt att han inte alls gör det. Enligt Bibeln är nämligen Jona en historisk profet under den assyriska världsmaktens tid. Han levde i Israel omkring 800-750 f. Kr. och omnämns förutom i Jona bok i 2 Kung. 14:25 och även av Jesus i Matt. 12:41 och Luk. 11:29-30, 32. Jona var son till Amittaj och uppvuxen i Gat-Hachefer. "*Liksom Jona var ett tecken för folket i Nineve, så ska Människosonen vara det för detta släkte*", säger Jesus. "*Män från Nineve ska vid domen träda upp mot detta släkte och bli det till dom, för de omvände sig vid Jonas predikan. Och se, här är mer än Jona*" (Luk. 11:29-30, 32, se också Matt. 12:41). Enligt Jesus är sålunda nineviternas omvändelse genom Jonas predikan en historisk händelse. Människor i en fiktion kan inte träda upp vid domen, världshistoriens sista dag.

Över huvud taget är Bibeln noga med att Mose och profeternas förkunnelse och Guds underverk inför deras och folkets ögon är historisk sanning. Israels barns tid i Egypten t.ex. preciseras i tiden liksom det mirakulösa uttåget därifrån (2 Mos. 12:40-42). Mose är noga med att uppteckna som i en "loggbok" "*de platser som de på sina vandringar bröt upp från*" (4 Mos. 33:1-49). Jesaja anger mycket tydligt tiden för

sin verksamhet och de uppenbarelser ("syner") som han förkunnar för folket: *"Detta är de syner som Jesaja, Amos son, fick se angående Juda och Jerusalem, när Ussia, Jotam, Ahas och Hiskia var kungar i Juda"* (Jes. 1:1). På samma sätt preciseras vem Jeremia är och när han verkade i Juda (Jer. 1:1-3), vem Hesekiel är och var och när han verkade (Hes. 1:1f, 8:1f, 20:1f, 24:1f, 26:1f), vem Hosea, Amos, Daniel m.fl. är och när de verkade (Hos. 1:1, Am. 1:1f, Dan. 1:1ff, 2:1ff, 6:28, 7:1, 8:1, 9:1, 10:1, 11:1).

I Lukasevangeliet anges mycket noggrant när Jesu offentliga verksamhet tog sin början. Hans undervisning och många underverk med korsdöden och den segerrika uppståndelsen från de döda som kulmen blir därmed noggrant förankrade i historien: *"Under kejsar Tiberius femtonde regeringsår, när Pontius Pilatus var landshövding över Judeen, Herodes landsfurste över Galileen, hans broder Filippus över Itureen och Trakonitislandet och Lysanias över Abilene, och när Hannas och Kaifas var överstepräster..."* (Luk. 3:1f).

Bibelböckernas tillkomsthistoria och den s.k. redaktionskritiken

Bibelkritiken kan av förklarliga skäl inte acceptera Bibelns egna uppgifter om bibeltexternas tillkomst. En sann profet talar enligt Bibeln å Guds vägnar som "HERRENS mun". Därför heter det gång på gång i Bibeln: *"Så säger HERREN"*, *"Så har HERRENS mun talat."* En tydlig illustration av vad det innebär att vara en sann profet ges i 2 Mos. 4:15-16, där relationen mellan Mose och Aron beskrivs: *"Du (Mose) ska tala till honom och lägga orden i hans mun... Han ska tala i ditt ställe till folket. Han ska vara som en mun för dig, och du ska vara som Gud för honom."* Enligt Skriftens samstämmiga självvittnesbörd har profeterna talat och skrivit *"vad de fått från Gud"* (2 Petr. 1:21). Därför är deras skrifter helig skrift, *"inspirerad av Gud"* (2 Tim. 3:16), inte falska profeters egna tankegångar om Gud och världen. Falska profeter däremot *"profeterar efter sitt eget hjärta"*, *"följer sin egen ande utan att ha skådat någonting"* (Hes. 13:2-3). Men enligt bibelkritiken är källan till vad Bibelns profeter förkunnar inte *"vad de fått från Gud"* utan människotankar som låg i tiden. Också Bibelns profeter profeterar enligt bibelkritiken *"efter sitt eget hjärta"*.

Bibelböckernas vittnesbörd att Mose, Jesaja, Jeremia etc. *inte* likt falska profeter *"följer sin egen ande utan att ha skådat någonting"*, det kan inte den s.k. vetenskapliga bibelkritiken acceptera. Därför tänker man ut *en alternativ tillkomsthistoria för bibelböckerna som bara räknar med*

inomvärldslika orsaker. I och med det måste en rad uppgifter i bibeltex-
ten om Guds särskilda uppenbarelse bortförklaras. Olika bibelkritiker
för fram olika förslag till rekonstruktioner i sina bibelkommentarer, oli-
ka ”vetenskapliga sanningar” om hur bibelböckerna gradvis under lång
tid bör ha kommit till och flera gånger omredigerats under påverkan
av ”tankar i tiden”. När det gäller Jesajaboken t.ex. räknar bibelkritiker
sedan slutet av 1800-talet med tre olika huvudförfattare från skilda ti-
der, Proto-, Deutero- och Tritojesaja. Numera har Jesajaboken splittrats
upp än mer, så att man räknar med ett tjugotal upphovsmän eller källor
bakom texten och en synnerligen komplicerad redigeringsprocess innan
boken blev färdig först på 200-talet f. Kr. Men någon samstämmighet
föreligger inte i de subjektiva rekonstruktionsförslagen som egentligen
bara är gissningar.

Enligt bibelkritiken måste vi räkna med att de flesta av Bibelns böcker
genomgått många omredigeringar och sena tillägg under påverkan av
traditioner och tankar inom olika traderande miljöer. Den s.k. redak-
tionskritiken sysslar med hur textavsnitt från olika tider och med olika
bakgrund och synsätt ändå på något sätt kunnat redigeras ihop till en
sorts ”enhet” (bok) under *en* profets namn.

Jesajaboken och Daniels bok

Det är uppenbart att Andersson påverkats av bibelkritikens syn på hur
bibelböckerna kommit till och redigerats. Han nämner att han delar
”synen på Jona, Jesaja och Daniel” inom universitetsteologin. Hans syn
på Jona har vi redan kommenterat. Återstår att säga något om Jesajabo-
ken och Daniels bok.

Ett noggrant studium av Jesajaboken visar att denna bok inte alls är
en oenhetlig bok med flera tillägg från författare långt efter Jesajas tid.²
Jesajaboken är tvärtom *en välkomponerad enhet, historiskt förankrad i Je-
sajas egen tid*. Den sönderstyckning som bibelkritiken har gjort av denna
bok har ingenting med saklig forskning att göra.

Som kommentar till teorierna om en s.k. Deuterojesaja (kap. 40-55)
från 540-talet f. Kr. och en Tritojesaja (kap. 56-66) från efterexilisk tid
kan först nämnas att bokens egen komposition inte tillåter en sådan
uppdelning. Kapitel 40-66 består nämligen av tre lika stora delar, kap.
40-48, 49-57 och 58-66. Det bevisas av dessa delars uppbyggnad och

2 Inom ett år hoppas jag vara färdig med en större kommentar till hela Jesajaboken.

avslutningsord. Kap. 40-48 avslutas med orden: "Det finns ingen frid för de ogudaktiga, säger HERREN", kap. 49-57 avslutas med orden: "Det finns ingen frid för de ogudaktiga, säger min Gud", och kap. 58-66 och därmed hela boken slutar med orden om *den eviga ofriden för "de människor som avfallit från mig"*. Dessa tre delar är alla i sin tur indelade i tre lika stora delar. Den mittersta delen (kap. 49-57) med sina tre delar har sålunda ett exakt mittparti, kap. 52-54, som i sin tur har i sin mitt den grandiosa mittsektionen kap. 52:13-53:12. Denna messianska mittsektion, och bara den, har fem lika stora delar, vilket betyder att dess mittersta del utgörs av 53:4-6, själva centrum i Jesajabokens och för övrigt hela Bibelns frälsningsbudskap. Men Jesajabokens fantastiska komposition är bibelkritiken blind för. Den fördunklas och slås sönder av de grundlösa teorierna om en Deutero- och Tritojesaja.

Kap. 40-66 ska tolkas i sitt jesajanska textsammanhang, dvs. mot bakgrund av den assyriska hemsökelsen med de svåra prövningar som den innebar för folket och mot bakgrund av den mirakulösa räddningen av Jerusalem som mot alla odds ägde rum år 701 f. Kr. *Den historiska sektionen om händelserna år 701 f. Kr., kap. 36-39, är av avgörande betydelse för hela Jesajabokens komposition och tolkning.* Efter kap.1, som är ett inledningskapitel för hela boken, innehåller kap. 2-35 Jesajas förkunnelse under tiden fram till 701 f. Kr. Kap. 40-66 innehåller Jesajas förkunnelse mot bakgrund av händelserna år 701 f. Kr. och "vad som i synen uppenbarats för Jesaja" om ytterligare hemsökelse och om Sions sanna frälsning.

Bryter man inte loss kap. 40-66 från det föregående är det uppenbart att t.ex. kap. 41:1-20 handlar om Sanherib och hans förödande hemsökelse av Juda som kulminerade år 701 f. Kr. Hans erövringar dominerar ju kap. 28-33 med kulmen i kap. 36-37. I kap. 41:1-20 är det fråga om en motståndare som Herren ska besegra (v. 11f), en fiende som väcker bävan och förskräckelse bland folken (v. 5). Sanherib berättar själv i sina annaler att han bl.a. belägrade 46 av Hiskias starkt befästa städer och fördrev därifrån "200 150 människor, unga och gamla, män och kvinnor" som krigsbyte.³

Men historiens herre, som förutsagt den assyriske kungens framfart (se Jes. 7:20; 8:7-8; 10:5ff; 28:2), kan också förutsäga vad som sker läng-

3 Se *Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament*, ed. James B. Pritchard (Princeton University Press, 1969), s. 288 eller *Illustrerad Bibelhandbok* (EFS-förlaget, 1977), s. 280.

re fram i tiden, ”vad som ska hända i framtiden” (41:23). Han profeterar om befriaren Koresh i kap. 41:25-29; 44:24-45:13; 46:10-13; 48:6-19, och om den sanne befriaren Messias i bl.a. kap. 42, 49, 50, 53 och 61. ”Se, vad jag förut förkunnade har kommit (Assyriens och Sanheribs härjningar). Nu förkunnar jag nya ting, innan de visar sig låter jag er höra om dem (Koresh befrielsegärning och Sions sanna frälsning genom Messias frälsningsverk) (Jes. 42:9).

Jesaja har inte bara sett och upplevt den fruktansvärda nöden genom Sanheribs härjningar och deportationer. HERREN har också låtit honom se (hebr. *chazá*) de svåra hemsökelse som ska drabba folket längre fram i tiden pga. dess avfall. ”Se, dagar ska komma då allt som finns i ditt hus (Hiskia) och som dina fäder har samlat ända till denna dag ska föras bort till Babel. Ingenting ska lämnas kvar, säger HERREN” (39:6). Han får t.o.m. genom Guds uppenbarelse (*chazón*) se hur kaldeerna, som Hiskia hälsade välkomna till Jerusalem 701 f.Kr., ödelägger Jerusalems tempel: ”Vårt heliga och härliga tempel, där våra fäder lovade dig, blir ett byte för elden, allt som är oss kärt blir ödelagt” (64:11).

Det är en vanlig missuppfattning att Juda inte konfronterades med Babel förrän under den nybabyloniska tiden 605-539 f. Kr. Därför anses ofta babelutsagorna i Jesajaboken (kap. 13-14, kap. 21 och avsnitt inom kap. 40-66) härstamma från denna tid. Men Babel hade en framträdande roll redan under Jesajas tid. Fr.o.m. Tiglat-pileser III år 729 f. Kr. kröntes Assyriens kung som ”Babels kung” och Assyrien blev en dubbelmonarki, Assur-Babel. Som sådan fick Tiglat-pileser III namnet *Pulu* (omnämnd under detta namn som Babels kung i 1 Krön. 5:26 och 2 Kung. 15:19). Kaldeerna såg med oblida ögon att en assyrier hade kontrollen över Babel och kaldeern Marduk-apal-idinna (= Merodak-Baladan i Jes. 39:1) gjorde flera försök att återta kontrollen över Babel men misslyckades.

Det är en tragik att bibelkritiken i så hög grad söndertrasat Jesajabokens enhetliga komposition och förstört innehållet i Jesajas klara förkunnelse av dom och frälsning, synd och nåd. Att Svenska kyrkan sedan länge anslutit sig till bibelkritikens teorier är ingen nyhet. Dess biskopsmöte tillsatte år 1964 en bibelkommission som var klar med sitt betänkande om Bibeln och bibelsynen 1970. I detta betänkande heter det på sid. 66: ”Det måste anses vara med till visshet gränsande sannolikhet klarlagt, att kap. 40 ff inte härstammar från 700-talets Jesaja utan från en okänd profet under den babyloniska fångenskapen på 500-talet.” Att denna missupp-

fattning och det bibelkritiska sönderstyckandet av Jesajaboken nu också vunnit insteg i kretsar som säger sig noggrant vilja lyssna till Guds ord är minst sagt alarmerande.

När det gäller bibelkritikens syn på Danielsboken och hur ohållbar den är nöjer jag mig med att hänvisa till vad jag tidigare skrivit i detta ämne i boken *Guds Ord och bibelkritiken* (XP Media, 2004), sid. 69-96, samt i S. Erlandsson, G.A. Danell, D. Hedegård, *Det står skrivet. Biblicum svarar biskopsmötets bibelkommission* (2:a rev. uppl., Kyrkliga förbundets bokförlag, 1972), sid. 51-56.⁴

Sanningsfrågan

Den bibelkritik som prof. Andersson försvarar blir extra allvarlig när han hävdar att den är förenlig med, ja rentav ett resultat av att han, till skillnad från många "bibeltrogna", verkligen "lyssnar noga" till bibeltexterna och tar "deras egna anspråk på allvar". Ett sådant påstående gör att man undrar vilket sanningsbegrepp Andersson har. Han tar själv upp sanningsfrågan i det dokument han presenterade inför bibelsynsdagen i okt. 2012 och som jag här har kommenterat. Bibelsynen handlar om "vad man menar kännetecknar Guds ord" och "hur man uppfattar dess sanning, dess auktoritet och relevans", framhåller han. Något som är historiskt felaktigt kan enligt Andersson ändå vara relevant och förmedla en viss sorts sanning.

"Att ge ordet sanning en och samma betydelse" är enligt Andersson "inte en hållbar position". Man måste skilja mellan "fakta och fiktion", "texters fikcionalitet eller fakticitet", och en fiktion kan vara sann i betydelsen att den har ett sant budskap. Bibelns uppgifter om t.ex. Jona, Jesaja och Daniel behöver alltså inte vara historiskt sanna. De kan ändå med alla sina historiska fel förmedla ett budskap som kan sägas vara "sant". Jonaboken t.ex. kan sålunda enligt Andersson förmedla en sann "attityd", utan att Jona är en historisk person och att det är historiskt sant att nineviterna genom hans förkunnelse omvände sig till Gud.

Det är uppenbart att när man kompromissar med bibelkritiken och samtidigt menar sig ta Bibelns egna anspråk på allvar blir sanningsfrågan besvärlig. Man måste laborera med olika sanningar. Att man därmed kommer i konflikt med klara bibelord och Jesu egna ord om bl.a. Jona och nineviterna tycks inte bekymra.

4 Upplagan är slutsåld, men en nyutgåva planeras av Stiftelsen Biblicum.

”Bibeln är Guds sanna ord därför att den är ingiven av Gud.” Så lyder den kristna kyrkans urgamla svar på frågan vad det innebär att Bibeln är Guds ord. En rätt bibelsyn är *Bibelns* syn, inte människotankar om Bibeln. *Påverkan från en vetenskap som är beroende av förutsättningen att Bibelns gudstro och verklighetssyn måste vara falsk leder ofelbart till obiblisk bibeltolkning och obiblisk kristendom.*

Det är mycket smärtsamt när fromma personer som bekänner sig som troende inte genomskådar sådana s.k. vetenskapliga resultat som är beroende av en ateistisk vetenskapssyn. Denna artikel torde ha visat vilka allvarliga följder en kompromiss med bibelkritiken får. Det är inte ofarligt för den kristna församlingen att tolerera bibelkritiska förvanskningar av Guds ord. Det framgår klart av två bilder som Bibeln använder om en sådan tolerans: *”Lite surdeg syrar hela degen”* (Gal. 5:9; 1 Kor. 5:6) och *”deras ord kommer att sprida sig som cancerumörer”* (2 Tim. 2:17).

Bibelkritik leder alltid till splittring och förlorad frimodighet vid spridandet av det bibliska budskapet. Därför uppmanar aposteln de kristna att enigt hålla fast vid allt Guds ord: *”Må uthållighetens och tröstens Gud hjälpa er att vara eniga efter Kristi vilja, så att ni endräktigt med en mun prisar vår Herre Jesu Kristi Gud och Fader”* (Rom. 15:5-6). *”I vår Herre Jesu Kristi namn uppmanar jag er, bröder, att alla vara eniga i det ni säger och inte låta stridigheter förekomma bland er, utan vara fullkomligt enade i samma uppfattning och samma mening”* (1 Kor. 1:10).